

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

20. September 1933. A.

Nr. 9

ÜHETEISTKÜMNES AASTAKÄIK

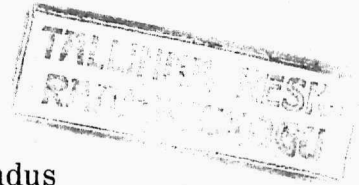
Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
Pooles aastas „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal- linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas nr. 991 ja Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulu- tused 50 senti dokumendi pealt.
1923 aastak. „ —.50		
1924—1931. a. à „ 2.50		

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadus — H. Avikson	Lhk. 131
Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadu- sest — Ferd. Vellner	„ 136
Mõnda perekonnaseisumuudete registreeri- misest Helveetsias, Rumeenias ja Soomes	„ 138
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omava- litsuste tegevusest	„ 140
Omavalitsuste päevauudiseid	„ 143
Küsimusi ja vastuseid	„ 144
Kuulutusi	„ 130

Kuulutatakse maksvusetuks:

- 1) August Jaani p. Markson'i hobusepass, välja antud Enge vallavalits. 6. sept. 1929. a. Nr. 46/133905 all.

Vallavalitsustele!

Kõige lihtsam ja kättesaadavam on kuulutada dokumente maksvusetuks „M a a o m a v a l i t s u s e s“

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

Põhi- ja lagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—

toimetab

tule-,

elu-,

rahe-,

koduloomade-,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rüütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Teadaanne.

Käesolevaga teatatakse, et Harju maavalitsus on avanud maavalitsuse juures

õigusteadliku nõuande büroo.

Büroos antakse nõu ja seletusi ning võetakse vastu tegelikke asjaajamisi kohtutes ja ametasutustes kõigis tsiviil-, kriminaal-, administratiiv- ja pärandusasjus, eriti aga asjus, millega maarahval igapäev tegemist tuleb teha, nagu: talude kinnistamised, talude tükeldamised, päranduse asjad, tööliste ja tööandjate vahekorrad, alimendid (elatisrahad), põllumajandusliikude võlgade moratooriumid, ümberlaenustamised jne.

Nõuanne ja asjaajamine sünnib harilikkudest märksa odavamate taksid alusel. Büroo tegelikkudeks nõuandjateks ja asjaajajateks on vannutatud advokaat **Elmar Anderson** ja vannutatud advokaadi abid **Ferdinand Veliner** (noorem) ja **Kustav Kurg**.

Büroo asub Harju maavalitsuse ruumides, **Suur Roosikrantsi 12** ja on avatud igal tööpäeval kella $1/210$ — $1/212$ päeval.

Tallinnas, 6. sept. 1933. a.
Nr. 403.

Harju maavalitsuse esimees P. Männik.
Sekretär S. Leidtorp.

Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadus.

H. Avikson.

Seaduse eelnõu, millega tahetakse omavalitsuse korraldus põhjalikult ümber korraldada, ärakaotades senise maaomavalitsuse II. astme organid 1-sest aprillist 1934. a., on koostatud. See seadus osutub oma ulatuselt tähtsamaks, kui ükski viimastel aastatel antud seadus, mis pärast ta õigusega väärib tähelepanu mitte ainult uue korralduse uudsuse pärast, vaid ka otstarbekohasuse seisukohalt.

Seaduse sisu maaomavalitsuste osas.

Teise astme maaomavalitsuse ümberkorraldamise ja kaotamise alal on seni mitugi eelnõu koostatud, kuid need kõik on ministrite vahetusel kõrvale jäänud. Kõigi seniste eelnõude juures jäi maavalitsuste asemele mingi valitsusorgan, millele püüti jätta vähemalt rahvaavalitsuse vari. Käesolev eelnõu kaotab ka teise astme omavalitsuse varju täielikult.

Maavalitsuste varad lähevad üle riigile, kuid kohustuste üleandmine on iga riiklise aparaadi ümberkorraldamise juures kõige tõsisem küsimus, on seda olnud ka kõigi maavalitsuste kaotamise seaduse eelnõudes ja seda ka käesolevas eelnõus.

Käesoleva seaduse eelnõu järele jääks maavalitsuste asemele koha peale kolm uut ametiasutust riigiametnikkude isikutes, nimelt ehitus-teede inspektor, tervishoiu inspektor ja koolinõunik. Ehitusteede inspektori võimkonda läheksid maavalitsuste teedeosakondade senised ülesanded. Teadagi jääb ehitus-teede inspektori juurde töötama kantselei ja eriteadlased. Tervishoiu inspektori nimetuse saab maaarst. Ülesanded samad, mis seni maavalitsuse tervishoiu osakonnal olid. Maakonnakoolivalitsuse ülesanded panakse osaliselt koolinõuniku peale, osalt lähevad üle Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile.

Ülesanded, mis seni ehituse ja teede alal maavalitsusele ja maavolikogule kuulusid, kantakse üle Teedeministeeriumile ehk ministriale, samuti kui nende ülesanded tervishoiu ja hariduse alal üleviiakse Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile, direktoritele ehk ministritele.

Administratiivala ja I. astme maaomavalitsuste järelevalve läheb eelnõu jä-

rele täiel määral Kohtu- ja siseministeeriumi ning ministri võimkonda, väljaarvatud vähemad ülesanded, mis prefekti kätte lähevad, näit. loterii lubade andmine. Hvolekande ja pensionide alal seni maavalitsuste käes olevad ülesanded pärivad vallad ja alevid, väljaarvatud kinnine hoolekanne. Kinnise hoolekande asutused võtab üle Hariduse- ja sotsiaalministeerium, kuid kulud kannavad vallad ja alevid, teatud juhustel ka linnad. Põllumajanduse alal lähevad maaval. senised ülesanded peamiselt põllutöökojale üle. Vähemaid ülesandeid saavad ka maakorralduse komisjonid, maaomavalitsuste liit ja vallavanemad.

Maavalitsuste ja -volikogude üleslugematuid õigusi ja kohustusi ei suuda ka pikem seadus üles loetleda, sest neid ülesandeid on seni pandud maaomavalitsuste peale mitte ükski seaduste, vaid ka paljude määruste ja korraldustega. Et siin õiguste ja kohuste asjus mõni neist maavalitsuste kaotamise puhul õhku rippuma ei jääks, ruttab juba seaduse § 2 asja lähendamata järgmiselt:

„Kuivõrd see pole ettenähtud käesolevas seaduses, määrab Vabariigi Valitsus, kellele lähevad seniste maakonna-omavalitsuste õigused ja kohused. Kuivõrd see seadustes või Vabariigi Valitsuse määrustes pole määratud, lähevad seniste maakonna-omavalitsuste ülesanded üle vastavatele ministeeriumidele.“

Ülesannetega on lähidalt seotud tulud. Ei ole sellepärast huvituseta oodata vastust küsimusele, kellele lähevad senised maavalitsuste tulud, maksud.

Seaduse eelnõu järele läheb turu- ja laadamaks maavalitsuste kaotamise puhul tervelt vallaomavalitsustele (senini 50%). Tervelt pärivad vallad omale maksu tööstus- ja kaubandusettevõtete äritunluste pealt, maksu liikumisabinõude pealt veeteedel, maksu mootorjalgratate, jahtide ja mootorpaatide pealt, sesongi (suvitajate) maksu ja lõbustusmaksu. Kellele maal asuvate autode pealt automaks läheb ja kes selle sisse kasseerib maavalitsuste asemel, see ei puutu seaduse eelnõust silma. Kinnisvaramaksust läheb 50% riigile ja 50% valdadele ja alevitele. See on suurem sissetulek, mida

riik omale saab oma uute ülesannetega seotud kulude katteks, sest tänava alles loobus riik oma senisest kinnisvaramaksu osast maal asuvate kinnisvarade pealt. Teisena pöörab riik väljaspool linna administratiivpiire asuvate trahteriasutuste pealt võetava trahterimaksu, kuna selle maksu norm on eelnõus alles ära märkimata. Kolmandaks tõuseb riigi tulu tulumaksust. Senise $\frac{1}{3}$ osa asemel tulumaksust saavad omaval. maaval. kaotamise puhul $\frac{1}{4}$. Kuid tõuseb selle asemel omaval. jagamise protsent. Sellest $\frac{1}{4}$ tulumaksu osast saavad linnad senise 40% asemel 65%, vallad ja alevid senise 20% asemel 35%.

Trahteriäride liikide täiendamise ja omaval. trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse II., III. ja IV. osa kustutamise ja ka see on maakonna-omavalitsuste kaotamise seaduse eelnõus ettenähtud — kaotavad kõik omaval. lisa trahterimaksu ja viinatšekkide asemaksu.

Ühenduses sisulise küljega maaomavalitsuste osas tuleb äramärkida väga tähtis põhimõte kõne all olevas seaduses. Nimelt ei kaotata üksi maakonnaomavalitsused, vaid ka maakond kui administratiiv üksus. Sõna „maakond“ kustutatakse üldse seadustest. § 15 ütleb: „Kõigis seadustes, seadlustes ja määrustes lugeda „maakonna“ ja „maa“ asemel „ringkond“. Seadus vormilisest küljest.

Kõigile tuntud riigikogu liikme Maakeri poolt esitatud maakonnaomavalitsuse kaotamise seaduse eelnõule on nüüdne Kohtu- ja siseministeeriumi eelnõu otse vastand vormilisest küljest. Kui Maaker arvas võimalikuks suure küsimuse lahendamiseks nelja reaga ja kahe paragrahviga, võtab nüüdne eelnõu oma alla 91 suurt lehekülge.

Seaduse eelnõu koosneb neljast osast. I. osa kaotab maakonna-omavalitsused ja maakonnad ning likvideerib esimeste varasid, asjaajamist ja maakonna-omaval. teenistuses olijaid isikuid. See osa oma 15 paragrahviga ei ole pikk. II. osa on suurem eelnõus. Ta nõuab enese alla tervelt 85 lehekülge ja käsitleb praegu maksivate seaduste muutmist. See osa jaguneb 72 peatükki, mitmed nendest veel literatesse. Selles osas muudetakse ligi 70 seadust. Ühed seadused muutuvad vähem, teised rohkem. Maanteede seaduses, näiteks, kuulub muutmisele tervelt 46 paragrahvi.

Seaduse III. osa loeb üles seadused, mis terves ulatuses oma maksuvuse kaotavad. Neid on ainult 6. Viimane, IV. osa, oma ainsa paragrahviga määrab ära seaduse maksamahakkamise aja: 1. aprill 1934.

Erilist tähelepanu, ka puht vormilisest küljest, nõuab seaduse eelnõu suurem osa, seaduste muutmise osa.

Kui see osa muudab umbes 70 seadust, siis võib iga meie seaduste tundja öelda, et selles suures hulgas seadustes peab olema neid, mille kohta seaduse pealkirja järelle raske on arvata, et ta üldse maakonna-omavalitsuste kaotamisega seoses on ja muudetakse. Seni kannavad seaduse muutmise seadused ikka oma pealkirjas muudetava seaduse nimetust, mis nende käsitamist hõlbustab. Sellegi mooduse juures nurisetakse täie õigusega, et seaduste käsitlemine mitmekordsete muudatuste tõttu on tülikas. Mida teha aga tulevikus, kui maakonna-omaval. kaotamise seaduse II. osa näit. muudab Vähemusrühvuste kultuuromavalitsuse seadust, Tulumaksu seaduse muutmise seadust, Avalikkude raamatukogude seadust, Muinsusvarade kaitse seadust, Rahva tervishoiu korraldamise seaduse l i n n a d e osa, Vabamüügi apteekide avamise seadust, Kinnitusameti seadust ja kümneid sarnaseid?

Veel rohkem. Kui muudetavad seadused alati ühenduses oleks maaomavalitsuste ja nende uute asendajatega, siis seaduse lugemine juhib ise tähelepanu võimaliku muudatuse peale, kuid selle seadusega on muudetud ka seadusi, mis kuidagi seotises maakonna-omaval. kaotamisega ei ole, mis puudutavad koguni teisi asutisi, näit. linnaomavalitsusi ja riigiametnikke. (Õppe- ja kasvatustöö ülevalve seaduse § 6 — haridusnõuniku õigused ja ülesanded).

Koguni võõrastesse aladesse puutuvate seaduste muutmist on tinginud asjaolu, et maakonna-omaval. kaotamisega on seigipaisatud riigiaparaadi tervik ja vaja on „tasalülitada“ korrapärasema ilme saamiseks ka teisi asutusi, eestkätt linnaomavalitsusi. Sellest enesest pärastpoole, kuid fakt on see, et muudetud ei ole ainult maakonna-omaval. puutuvaid seadusi, vaid ka linna- ja aleviomaval. puutuvaid seadusi ja seda kõik Maakonna-omaval. kaotamise seaduse nimetuse all!

Kolmandaks on kõneall olevat seadust veel ära kasutatud selleks, et muuta seadusi või nende paragrahve, millel maa-

konna-omaval. kaotamisega ega nende tagajärgede „tasalülitamise“ mingit ühist ei ole. Hoolekande seaduse suured põhimõttelised parandused on näiteks läbiviidud maakonnaomaval. kaotamise seaduses.

Sarnasest talitusviisist tekib tõsine virr-varr seaduste käsitlemisel, mispärast seadusandlikkuse korrasuse pärast, eriti kahel viimati nimetatud põhjusel, küsida tuleb, kas ei oleks otstarbekohasem eraldada sellest seadusest tema teine osa ja see üksik muudatuste seadustena maksma panna, s. o. ühe seaduse asemel anda 73 seadust.

Teiseks ei saa tähelepanu juhtimata jätta sellelaadilistele seaduse normidele, nagu näiteks peat. XXXIX loeme:

„Kõigis seadustes, seadlustes ja määrustes lugeda sõnade „teedeministeeriumi teedekapital“ ja „maavalitsuse teedekapital“ asemel „teedekapital“.“

Kolmandaks peab ära märkima, et muudetavate seaduste nimestik ei ole täielik. Ainsa näitena nimetan siin seda, et Õppejõudude teenistuse seaduse § 44 muutmise muudab ka Linnakoolivalitsuse korraldamise määruse § 37 pt. 1, kuid selle muutmist seaduse eelnõu ära ei fikseeri.

Seesama, mis öeldud II. osa kohta, maksab osaliselt ka III. osa kohta. III. osas kaotatakse üldse muude seaduste hulgas ka Vangimajade valitsuskord (RT Nr. 5 — 1919). Kuigi selles seaduses § 9 puutub maakonna-omavalitsusse, ei saaks viimase kaotamise puhul anulleerida tervet vangimajade valitsuskorda, ja kui peaks tarvidus olema kaotada ka vangimajade peavalitsust (§ 1), vangimajade kuratooriumi (§ 5), vangimajade kuratoreid (§ 12), vangiasutuste ülemaid (§ 17), vangimajade inspektoreid (§ 18), vangimajade peearsti (§ 21), vangimajade inseneri (§ 22), siis ei saaks kõike seda ikka teha seadusega, mille pealkirjaks Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadus.

Seaduse mõju linnaomavalitsuste ja üldvalitsemise aparaadi peale.

Kui meil maakonna-omavalitsuste ümberkorraldamise ehk kaotamise seaduste eelnõude käsi hästi käinud ei ole, neid arvustatud ja nad aia taha läinud, siis mitte sellepärast, et ei oleks neid asutusi, kelle kätte maavalitsuste ülesandeid anda, vaid

kuidas ümberkorralduste puhul üldvalitsemise aparaat välja kujuneb ja kui otstarbekohane ta tuleb.

On valitsemise aparaat korraga loodud, siis ei ole aparaadi ühe osa ümberkorraldamine kaugeltki kerge ülesanne, nagu iga teise aparaati võõra masina osa sissepanemine. Ka meie valitsemise praegune aparaat on tervik. Kui selle aparaadi sisemusest eraldada maakonna-omavalitsus, siis ei ole küllalt sellest, et tema asemele paigutatakse uued osad ehk pikendatakse teisi, mis tema ülesandeid täitma peavad, vaid ühtlase käigu võimaldamiseks ja kooskõlaliseks tegutsemiseks on vaja ümber konstrueerida ka teisi osi.

Ülesanded, mis maal omavalitsuse kahe astme käes, on linnades linnaomavalitsuse käes. Riigiasutiste ja omavalitsuste ülesannete vahel on selle korralduse juures sirge joon. Kui uue eelnõu järele maakonna-omavalitsuste ülesannetest suurem osa ministeeriumide kätte läheb, siis kaob see sirge joon ja tulemuseks oleks, et ülesanded, mis linnas omavalitsuse käes, on maal riigi käes, ehk sirgjoone alalhoidmiseks tulevad ka linnaomavalitsused ümberkorraldada nende ülesannete alal — ülesandeid ja õigusi kärpides.

Arusaadavalt põrkas eelnõu koostaja selle pahe vastu. Võimata oli tal linnaomavalitsustest puutumata mööda minna, linnaomavalitsusi suurematest ülesannetest vabastada näis liig revolutsiooniline olevat ja ta valis kesktee: tegi „tasalülituse“ linnaomavalitsuste arvel, tegi ka võrdlemisi kõverat joont.

Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadus on selle tagajärjel ka otseses seotises linnadega ja seaduse teine osa muudab rea linnadesse puutuvatest seadustest linna omaval. õiguste ja ülesannete ümberkorraldamiseks.

Nii läheb loterii lubade andmine linnavalitsuselt prefekti kätte — loterii lubade andmise korra ühtlustamiseks. Muutub suurtööstuse sisseseadmise loasaamise kord; alkoholist jookide kauplemise korra määruste andmist piiratakse ühe koosolekuga aastas, laatade lubamine ja tähtpäevade muutmise kuulub kohtu- ja sise ministri võimkonda, koolinõunikud, ka linnade omad, kes seni olid omavalitsuste ametnikud, muutuvad riigiametnikkudeks, koolikohuslike laste registreerimise suundmääruse andmise õigus läheb linna

volikogult hariduse- ja sotsiaalministrile, linnavalitsuste asemel koostavad algkoolide võrgukava koolinõunikud, mitteema-keelses keskkoolis õppimise load annab Hariduse- ja sotsiaalmin. koolivalitsus, tagavara õpetajad määrab ametisse Hariduse- ja sotsiaalministeerium, kõigi õppejõudude registreerimine sünnib ministeeriumis, s. o. algkooli õp. regist. õigus kaob linnakoolivalitsustel, koolijuh. teenistuskohalt lahkumise loa andmine läheb linna koolival. üle koolinõuniku kätte, senised linnakoolivalitsuste ülesanded kaovad peatvõlt, kuna muudetud seadustes nimetatakse linnakoolivalitsusi ainult kord: nende ülesanne on välja töötada linnades rahvamajade võrgu kava. Tervishoiu alal saab linnaarst tervishoiuinspektori nimetuse ja kuni 5000 elanikuga linnu võib ühendada maa tervishoiuinspektori tegevuspiirkonnaga.

Need muudatused on otseselt seotud „tasalülitamise“ vajadusest. Peale selle on suuremaid muudatusi tehtud linnade alal rippumatult maaomaval. kaotamisest. Nii seab maakonna-omaval. kaotamise seadus sisse omaval. valitud ja määratud ametnikkudele distsiplinaarkaristuse, võtab linnadelt, nagu ka teistelt omaval. lisa trahterimaksu ja viina tšekkide asemaksu, linnu läbistavate teede ehitamiseks võib teedekapitalist toetust saada, kuna praegu neid teid ehitatakse teedekapitali toetusel, Hoolekande seaduse muutmise lisab aga linnadele kulused väga tuntuvalt juurde, vähendades riigi kuluseid. Hoolekande seaduse muutmise on sedavõrd põhjalik, et ta vajab omaette üksikasjalikku käsitust jahus käesolevast küsimusest seda enam, et ta kuidagi seotises ei ole maakonna-omaval. kaotamisega.

Vaatamata neile muudatustele ja linnakoolivalitsuste peaaegsele liikvideerimisele jääb suur vahe maa ja linnavalitsemise aparaadile.

Ehituste järelevalve ja teede ehitamine, mida maal teostab riigiametnikuna ehituse ja teedeinspektor riigi kulul, seisab linnas omavalitsuse käes ja teostatakse omavalitsuse arvel. Tööstörsid asutab ja peab üleval linnas linnaomaval., maal Hariduse- ja sotsiaalministeerium. Ülesanded, mis tervishoiu alal linnas linnaomaval. käes, on maal osalt tervishoiu inspektori, osalt ministeeriumi käes. Kuigi hoolekande alal on valdadele rohkem ülesandeid antud, jääb ühtlasi ülesandeid linna omaval. ja ministeeriumile, nimelt kin-

nise hoolekande alal. Esindajate määramine mitmesugustesse komisjonidesse on samuti lahkumisev: linnast määrab neid linnaomaval., maalt vastav minister.

Üksikasjalise ülesloetluse juures saaksime pika nimekirja erinevuste kohta, mis kõik lõendavad, et sirge joon valitsemise aparaadis kaob maakonna-omaval. kaotamise seaduse maksimaalkamamisega koostatud kujul.

Muud põhimõttelised küsimused.

Maakonna-omavalitsuste kaotamise seaduse kaugema ulatuslikuks ja põhjapanevaks põhimõtteks on äranihkumine põhiseaduse § 75 platvormilt, mis valitsemise teostamise koha peal eestkätt omavalitsuste kätte annab. Seega on siin suure põhjapaneva küsimusega tegu. Võib isegi väielda, kuivõrd see seadus kooskõlas on põhiseaduse nimetatud paragrahvida.

Mis aga eriti silma putub, on see, et maakonna-omavalitsustega kaotatakse ka ajalooline maa jaotus maakondadesse ja nende asemele tahetakse ellu kutsuda mingisugused ringkonnad. Kui meil ka praegu on ringkonnad olemas, nagu valimisringkonnad, siis see ei takista maakondade olemasolu, vaid viimased on just ringkondade teenistuses. Kui praegu näiteks väga kerge on Võru—Valga—Petseri valimisringkonna ulatust sellega ära märkida, et sinna kuuluvad kõigi nende kolme maakonna linnad, vallad ja alevid, peaks uue korra juures, kus maakonnad kaotatud, üles lugeda kõik sellesse ringkonda kuuluvad 75 valda, 4 linna ja 2 alevit nimepidi. Nii ka teiste ringkondade arvamääramisel. Maakondade kaotamine on järjekulult täiesti mõtetu samm.

Ja kaovad ka muud suurused, isegi pühadused. Seaduse 3. osa kaotab eestkätt Vene aj. Valitsuse määruse 30. märtsist 1917 Eestimaa Kubermangu admin. valitsemise ja omaval. ajutise korralduse kohta (V. S. K. K. Nr. 173 — 1917. a.) ja selle elluviimise määruse (sealsamas). Mida tähendasid need määrused, ütlen E. Maddisoni sõnadega: „Oleks ekslik arvata, et meie omavalitsuse iseäraldused põhjeneksid ainult Põhiseadusel. Ei — nende juured asuvad sügavamal, on vanemad kui Põhiseadus, on isegi vanemad, kui Eesti Vabariik. Nende aluspõhjaks on Eestimaa Kubermangu adm. valitse-

mise ja omavalitsuse ajutine korraldus 30. märtsist 1917. a. ja selle korralduse elluviimise määrus 22. juunist 1917. a.“. „Allesjäävate omavalitsuste aluspõhi kaotab aga ka maksvuse.

Mis aga kaotamata jäetakse, on alevid.

Alevite ümbermuutmise küsimus linnadeks on ammuugi päevakorral olnud ja maakonna-omaval. kaotamisega oleks õige aeg olnud ka see küsimus lahendada, et mitte teistkordselt ülesanded ümberkorraldama hakata. Kõne all olev seadus, ümberkorraldades omaval. õigusi ja kohustusi, annab juba alevitele eesõigusi ja erikohustusi valdade kõrval, nagu sundmääruste andmise õigus, apteekide avamise õigus, lastepäevakodude asutamise kohustus jne., viib aga ka väiksemad, kuni 5000 elanikuga, linnad mõnes asjas alevite seisukohale. Seega tee selleks taandatud.

Lõpuks võiks viimase põhimõttelise küsimusena ära märkida Tallinna linna eritingimustesse asetamise valimisringkondade kulude asjus. Kuna teistes valimisringkondades kannab riigikogu valimiskulud riik, on see kohustus Tallinnas innaomavalitsuse peale pandud.

Muudatused hoolekande seaduses.

Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadusesse paigutatud hoolekande seaduse muutmise — muudetakse 40 paragrahvi — taotleb peaotstarbena sihti, et senini riigi kanda olnud kohustusi veeretada järelejäädud omavalitsuste peale. Seega otse vastupidine suun maakonna-omavalitsuste kaotamisele. Nii jätab § 4 kodakondsuseta isikute abiandmise kuludest senise 100% asemel riigi kanda 75%, rinnalaste- ja emade kodudesse paigutatute kuludest kannavad omaval. 25%, mida seni ei olnud, teatud juhtudel isegi kõik kulud (§ 47), perekondadesse antud kasvatuslaste eest tuleb linna- ja aleviomaval. maksta 50%, valdadel 25%, lastekodudes laste ülespidamise kuludest kannavad omavalitsused 75%, (§§ 51, 63), laste saatmise kulud lastekolooniatesse ja tagasi kannavad omavalitsused (§ 72), viigaste, kurikalduvustega laste. pimedate, kurtummade ja nõdramõistuslike töökodade, kodude, koolide jne. ülespidamise kuludeks pannakse uue kohustusena omavalitsuste peale 25% (§ 75), ajutiselt töövõimetutele ja haigetele väljaspool nende alalist elukoha abiandmise eest peavad

abiandjad omavalitsused trahviks kandma 25% kuludest (§ 92), vaimuhaigete ja langetõbiste asutuste kulud, kui ta omaksed seda teha ei suuda, kannavad riik ja omavalitsused (§§ 124, 125), kuna seni see kohus langes ainult riigi peale, perekondades kannab omaval. vaimuhaigete ja langetõbiste kuludest 25% (§ 125).

Võib olla, et seaduse koostajal on kalkulatsioon, et maksude ümberkorraldamisega vallad ja alevid sedavõrd tulusid juurde saavad, et võivad neid lisakohustusi hoolekande alal täita, linnade suhtes on aga kalkulatsioon selge ja lihtne. Tulumaksu protsentide muutmise tagajärjel ei saa meie keskmised linnad tulusid juurde 2000 kroonigi, kuid hoolekande uued kulud ületavad eelpool toodud summa mitmekordselt.

Millest Hoolekande seaduse muutmise aga mööda läheb, see on hoolekande kulude vähendamine, kuigi muudetud paragrahvid puudutavad alasisid, kus muudatused hädavajalised, kus õiglus kisendab muudatuste järele. § 96 jätab vangide perekondade eest hoolitsemise omavalitsuste ülesandeks. Siin on tarviline lisandus teha. Seadus peab ära märkima, et vangi teenistus vangimajas antakse üle omavalitsusele tema perekonna ülespidamise kulude katteks. Teiseks kordab uues seaduses § 112, et asutises viibivatele hoolealustele makstakse tehtud tööde eest tasu. See põhimõte on enam kui vildak. Hoolealused pole ükski täie töövõimeline. Kui sarnase inimese iga liigutus kaashoolealuste ehk tema enda huvides tasu alla kuulub, siis on inimeste rikkumise asutus kasvatus mõttes meil käes. Otse vastupidised kohustused tulevad maksuma panna: iga hoolealune on oma jõu ja võimete kohaselt kohustatud asutises kaasa töötama.

Ainukese positiivse küljena Hoolekande seaduse muutmise kavas võib ära märkida arstliku abi ümberkorraldamist puudustkannatajatele (§§ 90 ja 91). Siin maksab praegu sarnane kord, et haigemajade ülevalpidajad on kahjukannatajad, ja kodanikud võivad haigemajja minnes omavalitsustele sarnased kulud kaela tuua, et mõnigi väike omaval. üksus aastaid ei jõua neid katta. Selles asjas kindla korra maksuma panemine oli vajaline. §§ 90, 91 teevad seda ka nüüd.

Maakonna-omavalitsuste kaotamisega ühel ajal läbiviia kavatsatud uuenduste hulgas on seega sarnaseid, mille vastu tõsiselt tuleb vaielda.

Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadusest.

Vann. adv. abi Ferd. Vellner, jun.

Kohtu- ja siseministeeriumi poolt on järjekordselt koostatud maakonna-omavalitsuste kaotamise seaduse eelnõu. Rea varem väljatöötatud eelnõude hulgas kuulub viimane eelnõu liiki, mis taotleb maakonna-omavalitsuste puhtakujulist kaotamist ja nende asetamist kohapealsete riigiasutustega. Kui viimases Kohtu- ja siseministeeriumi poolt väljatöötatud eelnõus oli säilitatud veel maakonna kui administratiivüksuse mõiste ning oli püsi- ma jäetud maavanema kui maakonna kõrgema juhi instituut, siis käesoleva seaduse eelnõuga kaob maakonna nimi hoopiski ning ei ole leitud isegi vajaliseks jätta kohapeale maavanemat kui maakonna üldist juhti. Seaduse eelnõu § 15. käsib kõikides seadustes, seadlustes ja määrustes lugeda „maakonna“ ja „maa“ asemel „ringkond“, kuna viimase piirid määrab Vabariigi Valitsus. Sellega nähtavasti kujuneks tulevikus erialaliste ülesannete täitmiseks isesugused piirkonnad, nagu koolinõuniku piirkond, tervishoiu inspektori piirkond, maanteede inspektori piirkond jne. Analoogilist korraldust näeme teedeasjanduse korralduse alal ka Lätis, kus teedeasjandus on puhtakujuliselt tsentraliseeritud ja juhitakse Teedeministeeriumist, kuna kohapeal on korraldavateks juhtideks ringkonna insenerid.

Vaadeldes seaduse eelnõu vormilisest küljest näeme, et seaduse põhiline s. o. 1. osa, millega maakonna-omavalitsused loetakse kaotatuks, moodustab enesest õieti väikese ainult 15. §-ist koosneva osa. Suur osa seaduse eelnõust koosneb aga eelnõu teise ossa paigutatud vastavate üksikseaduste muutmisseadustest, kus muutmisele on võetud üle 60 seaduse. Seaduse kolmas osa käsitleb määrusi nende seaduste kaotamise kohta, mis maakonna-omavalitsuste likvideerimisega mittevajalikeks osutuksid, kuna neljas osa käsitleb seaduse maksimahakamist.

Nagu tähendatud seaduse põhiline ja tähtsam osa on selle esimene osa. See näeb ette maakonna-omavalitsuste kaotamist arvates 1. aprillist 1934. a. Sellega käesoleva eelarveaasta lõppedes lõpeks ka ühtlasi maakonna-omavalitsuste olemasolu.

Kõrvalseisjaile paistab esialgu nagu oleks käesoleval juhul tegemist tõeliselt

kõikide maavalitsustega ühenduses olevate asutuste kaotamisega, millega kaasakäiks loomulikult ka vastavate ametnikkude vallandamised ja millega üldse need kulutused, mis senini läksid maavalitsustele oleks nagu kadunud. Kuid lähemalt süvenedes seaduse eelnõusse näeme kohe, et kaugeltki ei kao praeguste maavalitsuste ametnikud, vaid need nimetatakse ümber ainult teiste nimedega ja jäävad püsima riigiametnikkudena. Nii jääks maakonna teedeinsener ringkonna teedeinspektorina kõige sinna juure kuuluva tehnilise ja kantselei personaaliga. Samuti jääks koolinõunikud hariduseinspektoritena ühes sinna juure kuuluva kantseleiga. Jääks maa-arst tervishoiu inspektorina jne. Praegune maavalitsuse administratiivosa-konna ülesanded ja valdade järeelvalve läheb aga üle Kohtu- ja siseministeeriumi juures loodavatele järeelvalveametnikkudele. Ainult põllumajandusse puutuvad maavalitsuse ülesanded läheks põllutöökajale. Kuigi maakonna-omavalitsuste teenistuses seisvad isikud arvatakse 1. aprillist 1934. a. vallandatuks, siis samas § 14. järele antakse Vabariigi Valitsusele õigus maakonna-omavalitsuste kaotamisega riigiasutistele üleläänud ülesannete teostamiseks asutada vastavaid ametkondi. Kui võrt palju ja kui suures ulatuses neid ametkondi luuakse, see jääb muidugi edaspidise Vabariigi Valitsuse lahendada.

Kava koostajate poolt ei ole aga näidatud, nagu on märgitud ka põllutöökoja seisukohas käesoleva eelnõu kohta ministeeriumile, millised oleks need kalkulatsioonid ja arvutlused, mis põhjustaks maakonna-omavalitsuste kui niisuguste kaotamise ja asetamise riigiametnikkudega. Küll aga võib, toetades eeltoodule blanko volitusele, neid ametkohti luua samal määral või veel rohkemgi, kui seda on praegu. Ja nagu nägime juba eelpool, jäävad suurem osa praegustest maavalitsuste ametnikest edasi tegutsema, kuna kaoks ainult maavolikogud ja maavalitsuse valitavad liikmed.

See näitab järjekordselt, et kogu see maavalitsuste kaotamise lugu on ainult ülesse keerutatud demagoogia. Kuigi räägitakse maavalitsuste kaotamisest ja selle

tagajärjel suurest kulude kokkuhoiust, siis ei ole aga senini koostatud ühtegi reformi kava, mille järele oleks näha, et selle alusel oleks võimalik tõeliselt saavutada suurt kokkuhoidu. Sellest järgneb, et maavalitsuste kaotamine ühes nende kõikide kuludega on võimata. On võimalik ainult nende ümberkorraldamine kulude kokkuhoiu ja otstarbekohasuse seisukohalt, ja seda võib saavutada ainult siis, kui jätta maavalitsused tegutsema omavalitsusasutistena, ümberkorraldades ainult volikogu ja maavalitsuse koosseisu.

Eelnõu § 3. järele on ettenähtud, et maakonna-omavalitsuste varad (kapitalid, ettevõtted, asutised, kinnis- ja vallasvarad) lähevad riigile ja ainult varad, mis määratud ja mida tarvitati maavalitsuste poolt seesuguste ülesannete täitmiseks, mis pannakse teistele omavalitsustele, antakse ühes nendega ühenduses olevate kohustustega nimetatud omavalitsustele. Kuid kuna ülejäänud omavalitsustele valla- ja linnavalitsustele läheb üle ainult murdosa seniseid maavalitsuste peal asuvaid ülesandeid, rääkimata veel nendest, millised seoses maavalitsuste varade kasutamise, siis arusaadavalt kõik seniste maavalitsuste varandused lähevad riigi omanduseks. Kuigi maavalitsused on teatud avalik-õiguslike ülesannete täitjad, samuti nagu riiki, siiski ei saa õigeks pidada nende varade üleminekut riigile. Need on ikkagi omavalitsuste enesete poolt kogutud varandused ning peaks jääma ka edaspidi omavalitsustele.

Kui eelnõu järele kõik varad lähevad riigile, siis ei selgu seda aga täpselt praeguste maavalitsuste kohustuste ja võlgade suhtes. § 4-dast võib aga järeldada, et valdadele võidakse ülekanda praeguste maavalitsuste kohustused.

Seda asiolu kinnitab ka § 6, kus räägitakse, et valla- ja aleviomavalitsustele üleantud maakonna-omavalitsuste võlakohustuste täitmise eest vastutab riigikassa subsidiaarselt.

Käesolev eelnõu kannab puhtal kujul tsentralisatsiooni ilmet ja taotleb keskvalitsuse võimupiiride suurendamist. Kui senini oleme maavalitsuste kaotamisega seoses kuulnud vastavalt räägitavat vallavalitsuste õiguste suurendamisest, siis käesolevast eelnõust seda küll välja lugeda ei saa. Tegelikult need valdade peale pandud uued ülesanded toovad valdadele ainult sekeldusi, tüli ja asjata kulusi. Nii suureneks näiteks vallaomavalitsuste väl-

jaminekud hoolekande alal tunduvalt, kuna Hoolekande seaduse muutmise seadusega, mis leidub seaduse eelnõu 2. osas, kõik lahtine hoolekanne ja samuti ka küllalt suur osa kinnise hoolekande kuludest viiakse üle valdade peale. Kui valdade kulud hoolekande alal on juba nüüd ülejõu käivad, siis seda rohkem oleks need edaspidi. Oleks pidanud arvama, et vastavalt sellega muudetakse ka maksude korraldusi ning antakse valdadele ka sissetulekud vastavalt suurenenud kuludele. Kuid seaduse eelnõust näeme, et suuremad maavalitsuste tuluallikad, — tulu- ja kinnisvaramaks, mis senini läks maavalitsustele, läheb riigile. Ainult mõned üksikud väikesed maksud, nagu turu- ja laudamaks, maks tööstuse ja kaubanduse ettevõtete ja äritunnistuste pealt, maks mootorjalgrataste, jahtide ja mootorpaatide pealt jne. lähevad vallale. Kui aga arvesse võtta, et vallaomavalitsuse enese maksud, mida suurendada ei saa ja kinnisvara- ning tulumaksu osad, mis lähevad valdadele moodustavad valla eelarves tervelt 75% ja muud maksud ainult 5%, siis on selge, et valdade tulud tegelikult nende väikeste maksude valdadele üleminekuga märgatavalt ei suurene. Igatahes vallaomavalitsuste seisukohalt ei saa eelnõu käesolevas kujus vastuvõetavaks lugeda, kuna see toob valdadele ainult üleliigseid sekeldavaid kohustusi ja kulutusi, näitamata aga, kust võtta vastavad tulud.

Siinkohal tuleks veel äramärkida, et käesolev seaduse eelnõu ei puuduta mitte üksi maakonna-omavalitsusi, vaid kõiki omavalitsusi tervikuna. Ja veel rohkem — käesoleva seadusega süvendatakse veelgi lõhet maa ja linna vahel. Kui linnades korraldavad liiklemist, hariduse, tervishooldu jne. linnaomavalitsused, siis maal paralleelselt samu ülesandeid täidetakse kohapealsete riigiametnike kaudu. Üheõigusluse seisukohalt väljamineks ei saa seda aga pidada vastuvõetavaks.

Meil on küllaldaselt räägitud ja kirjutatud linnade ja selle elanikkude eesõigustamisest maa ja maaelanikkude ees. Käesolev seaduse eelnõu tahab aga veel rohkem süvendada neid linnade eesõigusi, asetada maaelanikud hoopis teistsugustesse ja ees-

õigustamatuisse tingimustesse, kui linnade kodanikud.

Ühtlasi ei saa märkimata jätta, et eelnõu ei taha olla kooskõlas meie põhiseaduse § 75-ga, mille järel kohapealset valitsemist teostatakse omavalitsuste kaudu. Nüüd aga jääks kohapealsete ülesannete täitjateks riigiametnikud ja riigiasutused.

Siinkohal juhiksime tähelepanu ka veel seaduse eelnõu vormilisele küljele. Nimelt on käesoleva seaduse eelnõusse kuhjatud kokku väga mitmesuguste ja erinevate seaduste muutmised, millistest mõned õige põhjapanevad. Nii muudetakse põhjalikult Maanteede seadust, Hoolekandeseadust jne. Kui senini näiteks Maanteede ja Hoolekandeseaduse muutmise ülel on vaieldud aastaid, siis tahetakse nüüd neid põhjalikke reforme nendes seadustes läbi viia hoopis teise seaduse nime all. See ei ole aga vastuvõetav nii sisuliselt kui ka seadusandluse tehniliselt seisukohalt.

Paistab silma, et seaduse koostajatel on raske olnud leida vastavaid asutusi ja isikuid, kelle peale panna praeguste maavalitsuste peal lasuvaid ülesandeid. Ja nii on juhtunud, et mõnedesse komisjonidesse on seniste maavalitsuste esindajate asemel määratud isikud, kellel midagi nende komisjonidega ühist ei ole.

Kokkuvõttes tundub, et väljatöötatud seaduse eelnõu ei saa lugeda õnnestunuks nii seaduse tehnilisest kui ka sisulisest seisukohast. Kuigi eelnõu kannab lubavat pealkirja — Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadus, siis selle lähemal arutlemisel ei näe kuigi usutavana, et siin

üldse midagi saaks kaotada ametnikkude koondamise või kulude vähendamise seisukohalt. Vallaomavalitsuste seisukohalt on eelnõu aga täiesti vastuvõetamatu, kuna see suurendab veelgi vallaomavalitsuste kulusi, rääkimata aga vastavaid tuluvõimalikaid. Seaduse tehnilisest seisukohast ei saa aga pidada lubatavaks ega otstarbekohaseks lahendada selliseid suuri reforme nagu hoolekandelise abi ümberkorraldamine ja maanteede korralduse ümbermuutmise kõiki koos hoopis erialalise seadusega. Need küsimused on niivõrt tähtsad, et need peaks lahendamata eriseadusega. Eriti aga ei saa pooldada eelnõu maa seisukohast, kuna siin veelgi rohkem asetatakse linnad eesõigustatud seisukorda ja süvendatakse lõhet maa ja linna vahel. Kuivõrt see on aga vastav meie põhiseaduse mõttele, mille järel kõik kodanikud seaduse ees on üheõiguslikud, on vägagi küsitav.

Kõrvale jättes siinkohal põhimõttelised vaieldused peab mainima, et käesolev seaduse eelnõu enne Riigikogusse minekut nõuab põhjalikku ümbertöötamist. Eelnõu jätab üldse mulje, milline on tehtud kiiruga ja ülepeakaela ja sellise eelnõu seaduseks saamisel oleks küll põhjalikult segamini aetud meie valitsusasutiste vahekorrad. See oleks siiski liig riskantne ning julge katse, mille tulemusi raske on ette näha. Sarnane suur küsimus nagu maavalitsuste reform nõuab siiski põhjalikku kaalumist ja tööd. Ja maavalitsuste ümberkorraldamine eeldab õieti meie valdusaparaadi kui terviku ümbertöötamise, alates riigi kõrgemate keskkorraldustega ja lõpetades vallaomavalitsustega.

Mõnda perekonnaseisumuudete registreerimisest Helveetsias, Rumeenias ja Soomes.

(Järg.)

Üheks modernsemaks perekonnaseisuseaduseks osutub 25. veebruaril 1928. a. avaldatud Rumeenia perekonnaseisuseadus, milles leiame võrdlemisi palju analoogiat meie perekonnaseisuseadusega. Selle seaduse üldosas mainitakse, et kodanikkude perekonnaseisumuuteid registreeritakse vastavate kodanikkude perekonnaseisumetnikkude poolt, arvatud välja ainult kuningakotta kuuluvate isikute omi,

kelle perekonnaseisumuudete registreerimisi toimetatakse eriseaduse järgi. Juba seaduse alul juhatakse perekonnaseisumetnikkude tähelepanu sellele, et nad ei tohi isiklikult registreerida enda perekonnaseisumuuteid, samuti ei saa nad olla asjaosaliseks, avaldajaks ja tunnistajaks sellaseis toiminguis.

Sünni-, abielu- ja surmaregistreid peetakse nagu meilgi kahes eksemplaris

ka abiellumissoove registreeritakse sellekohase registris, mida peetakse samuti kahes eksemplaris. Registreid kinnitab kohtuesimees pitsatiga ja allkirjaga. Tühjaks jäänud kohti täidetakse joontega. Lubamata on mahatõmbed, kratsimised, lühendused ning ääremärkused ja juurdekirjutamised ridule. Seaduse poolt lubatud täiendusi ja ääremärkusi võidakse teha ainult akti sellekohaseis osis. Kanded tehakse rumeenia keeles. Igasugune perekonnaseisumuude, mille kohta on koostatud vastav akt, tähendatakse vastava isiku sünnitunnistisele. Minnes välja sellest seisukohast asendab sünnitunnistus meie perekonnaseisutunnistuse. Isegi ühe abielupoole surmajuhtum tähendatakse ellujäänu sünnitunnistusele. Arvestades ülalmainituga perekonnaseisuametnik, kelle juures ei leidu vastava isiku sünniregistris, saadab tõestatud ära kirja vastavalt perekonnamuutest äramärkimiseks sellele perekonnaseisuametnikule, kelle juures on isiku sünniregister. Samuti saadavad kohtusekretärid 15. päeva jooksul kohtuotsuste ära kirjad neist otsuseist, mis puudutavad kodanikkude perekonnaseisumuuteid neisse perekonnaseisumeteisse, kus peetakse vastavate isikute sünniregistreid. Abielu lahutusist teatatakse neisse perekonnaseisumeteisse, kus sõlmitud abielu.

Aktide teised eksemplariid hoitakse alal sellekohaseis kohtuarhiives. Iga aasta jaanuari lõpul saadetakse aktide teised eksemplariid ühes juurdelisatud tähestikudega neisse arhiivesse. Igasuguseist edaspidiseist lisandusest saadetakse 15 päeva jooksul täpne ära kirja kohtusekretäreile, äratähendamiseks II eksemplaresse. Tähestikud peetakse nagu meilgi. Juhtumil, kui ühes kogukonnas on mitu perekonnaseisuametnikku, saadavad viimased igakuise ülevaate nende juures toimetatud registreerimisist keskkoha perekonnaseisuametnikule. Kohtunikud teostavad järelevalvet perekonnaseisuametnikkude üle.

Mis puutub sündide registreerimisse, siis kohustab seadus teatama sünnist kohalikule perekonnaseisuametnikule 3 päeva jooksul, arvates lapse sünnist. Teadaandja peab lapse sünni tõestamiseks esitama arsti, ämmaemanda või põetaja poolt väljaantud tunnistuse, selle puudumisel võib ta sünnijuhtumit tõestada kahe tunnistajaga. Sünnijuhtumit võivad teatada lapse isa, võimaluse korral ka ema, arst, ämmaemand, sünnituse juuresolijad ehk need, kelle korteris sündis laps.

Surnultsündinud lastest tuleb teatada perekonnaseisuametnikule 24 tunni jooksul.

Soovist abielluda avaldatakse kas peiu või mõrsja peatuskohas juhtumil, kui üks neist juba 3 kuud seal elunes. Muil juhtumel avaldatakse sellest poolte viimaseis elukohis. Avaldatud abiellumissoov omab 1 aastase maksvuse.

Abielu registreerimist toimetatakse poolte ja 2 tunnistaja juuresolekul. Igale abielumehele, kes avaldab sellekohast soovi antakse välja sellekohane perekonnaraamat, millesse tähendatakse tema perekonnaseisumuuted.

Surmajuhtumist teatatakse 24 tunni jooksul kohalikule perekonnaseisuametnikule. Avaldajaiks osutuvad sugulased või naabrid.

Kokkuvõttes tuleks tähendada, et Rumeenia perekonnaseisuametnikud on omavahel töö alal pidevas läbikäimises, miline kord on täpselt fikseeritud seadusega.

Soomes olid 13. juunini 1929 maksivad veel 18. sajandist päritolevad perekonnale reguleerivad Rootsi seadused kohaldatuna ja osaliselt muudetuna Soome oludele. Ülal tähendatud ajast peale pandi Soomes maksuma täiesti uus abieluseadus uute põhimõtetelega. Sellest nähtub, eriti just abielu sõlmimise alalt, et Soome seadus tunnustab paralleelselt maksvaks nii kiriklikus kui ka kodanlikus korras toimetatud perekonnaseisumuuteid. Põhimõttelikult omavad eega Soome riigivõimu poolt tunnustatud usuühingute vaimulikud samad õigused, nagu seda omavad kodanliku riigivõimu teostajad ametnikud. Seda tuleb mõista nii, et kodanlikus korras võivad registreerida oma perekonnaseisumuuteid ainult need kodanikud, kes ei kuulu usuühingusse, ehk kes kuuluvad riigivõimu poolt mitte tunnustatud usulahkudesse.

Eeltoodust selgub, et soovi abielluda võivad avaldada vastavate usuühingute liikmed usuühingute vaimulikele, kuna kodanlikus korras tuleb seda avaldada maal kohtunikule, linnades magistraadi eesistujale ehk liikmele või politseikohtu eesistujale. Soovi abielluda võib avaldada mõrsja kuuluvuse järgi vastavas koguduses, kuulutatakse sellest mõlema poole elukohas, kiire abiellumise vajaduse puhul — ajutises elukohas. Kiriklikus korras kuulutatakse sellest avalikult kolm korda kirikukantslist, kodanlikus korras

2 nädalat avalikus ametkohas. On huvitav, et abiellumissoov omab kuuekuulise maksvuse ja selle aja jooksul ei tohi kumbki sooviavaldajaist avaldada soovi teistkordselt kusagil mujal, arvatud välja siis, kui ta esitab selleks vabariigi presidendi poolt antud loa. Abielu sõlmimine võib toimuda vaimuliku ehk selleks volitatud kodanliku võimu esindaja juures. Uudisena meil maksvale korrade, saab mõrjsja abielludes mehe perekonnanime, kuid ta võib siiski, kui ta soovib ja sellest enne abielu sõlmimist selle toimetajale teatab, tarvitada oma endist perekonnanime mehe perekonnanime järele teisel kohal. Abiellumisvõimelisiks saavad kodanikud 21 aastat vanaks saamisel; eestkosteafuste suhtes on maksvad meiega analoogilised normid.

Mis puutub abiellumise kodanlikkusse korrassa, siis sünnib see vastava ametniku ametruumis kahe tunnistaja juuresolekul, kusjuures ametnik toetab oma kõnet kõlbusele, abielupoolte ustavusele ja solidaar-

susele. Abielu loetakse maksvaks hetkest, mil pooled jaatasid oma vankumata sco. i.

Võttes kokku varemloeteldud andmeid välismaade perekonnaseisuseaduste kohta ilmneb selgesti, et üldiselt on Euroopa riikides tendents korrallada perekonnaseisumuudete fikseerimist kodanlikus korras. Kuigi mõned maad on sellist korda viinud läbi paralleelregistratsiooni teel, näiteks Soome.

Sellest näeme, et ka vanad riigid, kus sakramentaalne kord juba aastasadu läbiimbunud oli, näit. Rumeenia, panid enda juures maksma kodanliku registreerimise korra selle sõna kõige modernsemas mõttes.

Peab tunnustama, et meie seadus ja tema juhtnöörid osutuvad Euroopas, kui üldiselt võrrelda kõiki perekonnaseisuseadusi, kõige lihtsamaks, arusaadavamaks ja käsituse poolest praktilisemaks omal alal, kusjuures meis leiduvaid andmeid võib igakülgsest kasutada.

R. V.

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus koosolek 18. augustil 1933. a. Tallinnas, Liidu büroo ruumes.

Koos 6 juhatusel liiget.

Koosolek algab kell 11. Juhatab esimees H. Lauri, protokollib peasekretär F. Vellner.

§ 1.

Jõgeva vallavalitsuse poolt on pööratud palvega Liidu poole, et astutaks samme selleks, et riigikogu valimistest ja rahvahääletustest ülejäänud materjalid saadetakse tagasi kõik koos maakonnakomitee kaudu, kuna praeguse korra järele ümbririkud tulevad saata eraldi otsekohe Riigikogu kantseleile.

Otsustatakse vallavalitsuse kiri ühes Liidu omapoolse soovitusel saata seisukoha võtmiseks riigikogu juhatusel.

§ 2.

Patküla vallavalitsus on pööranud Liidu poole palvega võtta kaalumisele kuidas leida vallaomavalitsustele uusi tululikke, kuna kulud ähvardavad ületada tulusi ning viia välja eelarve tasakaalu ja teiseks leida teid riigilt vallaomavalitsustele üleantavate summade õigeaegseks kättesaamiseks.

Otsustatakse saata märgukirjad Koh-

tu- ja siseministeriumile ning Majanduseministeriumile, et ministeriumid võimaldaks vallaomavalitsustele õigeaegse seaduslike tulude kättesaamise.

§ 3.

Linnade liidu poolt on pööratud Liidu poole kokkuleppe saavutamiseks omavalitsuste vahel hoolekande seaduse alusel tagasinõutavate ravimiskulude asjus.

Otsustatakse teatada Linnade liidule, et Liit põhimõtteliselt on nõus küsimust kaaluma ja mitte ainult ravimiskulude osas, vaid üldse hoolekande kulude ulatuses ning soovitab omalt poolt küsimuse lähemaks kaalumiseks ärapidada mõlemate liitude vaheline nõupidamine.

§ 5.

Postivalitsuse poolt on saadetud Liidule seisukoha võtmiseks postiasutuste nimestik. Otsustatakse teatada Postivalitsusele, et postiasutustele uute nimetuste andmisel tuleb võtta aluseks põhimõte, et need nimetused oleks ühtlased valdade nimetustega, kuna lähemad seisukohad üksikute nimetuste kohta antakse vastavate maavalitsuste poolt.

§ 7.

Kohtu- ja siseministeriumi poolt on saadetud Liidule seisukoha võtmiseks

maakonnaomavalitsuste kaotamise seaduse eelnõu.

Eelnõu sisu kohta annab selgituse Liidu aseesimees P. Männik näidates, et eelnõu on koostatud puhtkujuliselt tsentralisatsiooni suunas ning omavalitsuste huvide seisukohalt vastuvõtmatu.

Eelnõu leitakse olevat maomavalitsuste seisukohalt täiesti vastuvõtmatu, kuna see suurendaks keskvalitsuse võimupiire ning süvendaks bürokraatiat ja on koostatud linna huvide seisukohalt. Praeguste maakonnaomavalitsuste ülesanded ja õigused antakse suuremalt osalt ministeeriumile, kuna vallaomavalitsuste õigused jäävad peamiselt samaks, küll aga pannakse valdade peale kohustusi ja ülesandeid, mis toob vallaomavalitsustele ainult üleliigseid kulusi ja sekeldusi.

§ 8.

Kongressi kokkukutsumine otsustatakse jaatavalt ning määratakse kongressi ajaks 30. september ja 1. oktoober algusega kell 11 hommikul. Kongressi kohaks oleks Tallinn, kuna ruumide küsimus jääb lahtiseks ja nende vaatamine büroo hooleks. Kongressile otsustatakse paluda kõnelema poliitilisi tegelasi kõikidest rühmitustest, samuti refereeriks kongressil maakonna- ja vallaomavalitsustegelased. Kongressist osavõtjad oleks vallaomavalitsuste poolt vallavanem või tema asemik vallavalitsuse määramisel, maavalitsuste poolt kõik maavalitsuse liikmed ja maavolikogude juhatuse liikmed ja peale selle kõik Liidu nõukogu liikmed. Ühtlasi otsustatakse paluda aukülalistena kongressile Vabariigi Valitsust, Riigikogu juhatust ja ministeeriumi direktore.

Kongressi eeltööde tegemine jäetakse Liidu aseesimees P. Männiku ja peasekretär F. Vellneri hooleks.

VIII linnade ja alevite sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnikkude päev.

Juba traditsiooniks saanud linnade ja alevite sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnikkude päeva peeti käesoleval aastal 19. ja 20. augustil Võrus. Möödunud nõupidamispäev oli arvult kaheksas ja sellele päevale kokku oli tulnud üle riigi 29 esindajat.

Referentidena esinesid päeval Tallinna linna perekonnaseisuametnik R. Valter, kes kõneles „Perekonnaseisuametnikust meil ja mujal“; Tallinna linna perekonna-

seisuametnik E. Rosenstrauch, kes refereeris „Nimeõigusest“ ja Tallinna linna perekonnaseisuametnik V. Avesson, kes käsitas „Perekonnaseisuametniku praktikas tekkinud küsimusi“. Asjaajamise lihtsustamistingimustest ja põhimõttest seoses kavatsustega sel alal kõneles V. Männik — Tartu linnavalitsuse ehtusosakonna asjaajaja. Alevite uuest raamatupidamiskorrast ja selle puudustest refereeris Suure-Jaani alevisekretär-perekonnaseisuametnik J. Jaaska ja konnaalffinansstatistika aluseid ja ülesandeid selgitas Narva linna sekretäri abi M. Speek.

Nõupidamispäev, nagu ka kõik eelmised sellised päevad, kujunes õpetlikuks ja huvipakkuvaks. Esimene referent — R. Valter — võrdles oma referaadis perekonnaseisuametniku kohustusi ja õigustusi samuti ka järevalvekorda Eestis, Saksas, Prantsusmaal, Inglismaal ja Helveetsias, kusjuures leidis, et perekonnaseisuametniku vahekord omavalitsusega ja järevalveasutisega meil on korraldatud võrdlemisi õnnelikult.

Peale referaadi ettekandmist Kohtu- ja siseministeeriumi esindaja T. Teder selgitas alevi ja valla perekonnaseisuametniku asendamise korda. Ka seletas ta, et abiõpetajate poolt allakirjutatud dokumente ei tule tunnustada, kui allakirjutaja pole registreeritud perekonnaseisuametnik-vaimulikkuks samasse kogudusse.

Elavaid mõttevahetusi tekitas referent E. Rosenstrauch'i ettekanne nimeõigusest. Koosolijate seas avaldati imestust, et Kohtu- ja siseministeerium rahuldab kõik nimemuutmispalved, vaatamata sellele, kas soovitakse võtta mõnd Eesti või võõrapärast nime. Ministeerium teatavasti on küll õigustatud aga mitte kohustatud kõiki palveid rahuldama. Veel avaldati arvamist, et perekonnaseisuametniku töös peaks õieti valitsema Eesti keel ja eesti meel ja lõpuks otsustati paluda ministeeriumi, et viimane arvestaks möödunud aastal vastuvõetud resolutsiooni komisjoni loomise kohta, milline töötaks välja mooduse, kuidas ühtlustada ees-, perekonna- ja kohanimede kirjutusviisi. Edasi avaldatakse veel soovi, et tulevikus nimemuutmise palved tuleks esitada ministeeriumile perekonnaseisuametniku kaudu, kes omalt poolt võiks anda veel nõu nimemuutmise küsimuses.

Peale referent V. Avesson'i ettekannet võeti vastu sooviavaldus, et arvestades

seda, et praegused isikutunnistused sisaldavad väga vähe usaldatavaid andmeid, milline asjaolu mõjub takistavalt perekonnaseisuametniku tööle ja tekitab arusaamatusi, eriti surmajuhtumite registreerimisel, tuleks nüüd, mil umbes poolel kodanikkude üldarvust on perekonnakirjad omavalitsusis juba korraldatud, Kohtu- ja siseministeeriumil teha korraldus, et isikutunnistusi hakkaks andma ka linnavalitsused, nagu seda näeb ette Isikutõestamise ja liikumise seaduse § 10. See kord lihtsustaks ja kergendaks kodanikele isikutunnististe saamist ja tagaks isikutunnististe usaldatavust, mida ei või öelda praeguste isikutunnististe kohta, kuna need on antud välja väga mitmesuguste tunnuste ja tõendiste alusel. Omavalitsuste poolt antavate isikutunnististe aluseks oleks ainult perekonnaregister; kel perekonnakirjad pole korraldatud, peab need korraldama enne isikutunnistise saamist.

Samuti ühel häälel võeti vastu soovivaldus, et Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnõuude § 40 märkus täiendataks sõnadega „ja muil mõjuvaid põhjuseid“. Nimelt leiti, et mitte ainult arsti poolt tõendatud elukardetava haiguse, vaid ka muil juhtumel võib tekkida vajadus registreerida abielu väljaspool ametiruumi. Kui näiteks keegi on raskete kehaliste vigastustega või abielluv naine viimast kuud rase, siis see peaks olema küllaldaseks põhjuseks abielu sõlmimiseks väljaspool ametiruumi. Tuleb vaid loota, et see soovivaldus, kui tegeliku eluga kõigiti põhjendatud, ministeeriumi poolt leiab heakskiitmist.

Edasi koosolek avaldas veel soovi, et muudetakse Tsiviilkohtupidamise seaduses see osa, milline nõuab, et abieluakti äärele tehtakse märkus abielulahutuse kohta, sest ei näi olevat mingit otstarvet sellisel märkimisel, kuna lahutuse kohta tehakse vastav märkus ju perekonnaregistrisse niikuinii.

Pikemaid vaielusi tekitas koosolekul V. Männiku referaat asjaajamise lihtsustamise kohta. Nimetatud küsimuse puhul võtsid pikemalt sõna Võru linnaapea F. Suit ja Tallinna linna Statistikabüroo juhataja V. Smetanin, kes juhtisid tähelepanu neile raskusile ja mõttetusele, mis praegu tihti asjaajamiskorras esinevad, kuid milliseid võib kõrvaldada ainult pikema aja jooksul ja eeldusega, et ka mitmed seadused enne muudetakse. Läbirääkimuste lõp-

pedes võeti vastu soovivaldusena referendi poolt järgmised teesid:

1. Asjaajamise lihtsustamise kavatsuste teostamist peab juhtima keskkohat, milleks linnade ja alevite suhtes olgu Eesti Linnadeliit.

2. Asjaajamist lihtsamalt ja kiiremini võivad toimetada ainult asjatundjad ametnikud. Viimaste kaadri loomiseks seatagu üles nõuded vastava tsensi ja staaži kohta, tunnustades tarvilikuks kõrgema hariduse teatavalt aladel ja kohtadel. Teenistusse võetagu ametnikke ainult seekohaste katsetega vastava kava järgi, milline sisaldaks põhimõttelisi küsimusi ja praktilisi ülesandeid. Peale selle tuleb korraldada ülikooli kaasabil kursusi ametnikkude edasiarendamiseks.

3. Asjaajamise teeb aeglasemaks ja raskemaks õigusnormidest kõrvalekaldu mine ka siis, kui need normid ei vasta kaasaja elu nõudeile, mispärast eestkätt ametnikud ise, omavalitsused ja nende liidud peavad kasutama seaduslike teid üldhuvele vastukäivate õigusnormide muutmiseks ja uute maksmapanemiseks.

4. Töö lihtsustamiseks aitab kaasa ametasutiste otstarbekohane organiseerimine:

- a) rajades nad kindlaile aluseile;
- b) jaotades ülesanded otstarbekohaselt, nii et kaovad paralleelselt töötavad asutised;
- d) pannes maksma ühtlased kodukorrad, milles oleksid määratud kindlaks asutiste ja ametnike ülesanded, võimupiirid, õigused, samuti asjatömetuskord, viimane puudutagu ainult põhimõttelisi küsimusi, tehnilisel alal aga jäetagu asutustele vabad käed.

5. Eeskujuliku kodukorra väljatöötamiseks moodustatagu sellekohane komisjon, kes oma töö esitab üleriigiliselt Eesti Linnadeliidule avaldamiseks juhtnõörina.

6. Ühenduses kodukordade maksmapanemisega tuleb astuda samme ametasutiste tegevuskavade koostamiseks.

7. Paralleelse ja tarbetu töö vältimiseks koostatagu tööde nimistud ja nende analüüsimisel selgitatagu tarbetud tööd, millised otsekohe lõpetatagu. Peale selle on vaja teha kindlaks kõik need seadused ja määrused, mille nõudeist on tingitud tarbetu töö, ja astuda ühtlasi samme selliste normide muutmiseks. Samuti tuleb toimida igasuguste aruannete suhtes.

8. Asjatömetuse lihtsustamine ka

tehnilisist vahendeist nimistute ja registreerimise alal, milliste vahendite muutmine on paratamatult tarvilik.

9. Kirjavahetuse registreerimise korra suhtes jääda lauajuhendisüsteemi juurde, milline on kõlbulik laialiste üles-

annetega linna- ja alevivalitsusile.

Lõpuks arutati veel alevite uut raamatupidamiskorda ja selle puudusi, ja komunaalfinansstatistika aluseid ja põhimõtteid.

V. A-on.

Omavalitsuste päevauudiseid.

Otsusi vallasekretäride seltsi koosolekult Kuressaares.

Üleriikliku vallasekretäride seltsi juhatuse ja nõukogu ühisel koosolekul Kuressaares 20. augustil 1933. a. võeti ühel häälel vastu järgmine otsus:

1. Koosolek peab tarviliseks kõikide vallasekretäride tähelepanu juhtida hädahole, mis ähvardab Eestis maksvat demokraatlikku korda, kui Vabadussõjalaste Liidult algatatud põhiseaduse muutmise eelnõu 1933. a. oktoobri kuul toimetataval rahvahääletusel vastu võetakse. Omavalitsused on demokraatliku riigikorra alustoad, millepärast omavalitsusteenijate kohus on kodanikkude hulgas selgitustööd teha demokraatliku korra poolt ja kildkondliku võimuvallitsuse vastu.

2. Koosolek peab tarviliseks vallasekretäride seltsi koostöö teiste riigi- ja omavalitsusteenijate organisatsioonidega vallaomavalitsuse kui ka teiste palgateenijate majandusliku ja õigusliku seisukorra parandamiseks ja kindlustamiseks.

3. Riigikogu valimistel tuleb toetada neid erakondi, kes senini vallasekretäride suhtes on vastutulelikkust üles näidanud nii sõnades kui tegudes.

4. Vallavolikogude valimistel tuleb vallasekretäridel selle eest hoolitseda, et volikogu liigete kandidaatide nimekirjades saaks nende koostamisel võetud ja volinikkudeks valitud asjatundjad ja vastuvõetavad isikud.

Ka oli koosolekul kaalumisel Maakonna-omavalitsuste kaotamise seaduse eelnõu. Sellest refereeris, samuti ka uuest Vallaomavalitsuse seaduse eelnõust Hans Nurk, Tallinnast. Ära kuulates ettekanne ja kõiki asjaolusid läbi kaaludes, võttis koosolek vastu järemised otsused:

1. Vallasekretäride seltsi põhimõtteliselt ei poolda maakonna-omavalitsuste kaotamist. Maakonna-omavalitsused, kui administratiiv-võimu üksused, tulevad alles jätta, kuid nad tulevad ajanõuete kohaselt ümberkorraldada.

2. Kui Vabariigi Valitsus siiski soovib maakonna-omavalitsusi kaotada, siis

tuleks nende kaotamise seadusega ühel ajal vastu võtta ja maksma panna ka uus Vallaomavalitsuse seadus, sest mõlemad omavalitsuse liigid on üksteisega väga seoses.

3. Maakonna-omavalitsuste kaotamise seadusest, samuti ka uuest Vallaomavalitsuse seadusest tulevad välja jätta kõik vallasekretäride ja kantselei ametnikkude ametist tagandamise ja muud karistuse normid ja need lahendada kriminaal- ja distsiplinaarseadustega, mis maksvad oleksid ühtlaselt kõigi riigi- ja omavalitsuste teenijate kohta. Eriliste karistusnormide paigutamine omavalitsuste seadustesse vallaametnikkude jaoks loob ebaühtlase korra ning ei ole otstarbekohane.

4. Vallaametnikkude palga- ja tööolude sundnormeerimise õigus tuleb anda Vabariigi Valitsusele, aga mitte kohtu- ja siseministrile. Nimetatud sundnormeerimine on väga tähtis samm ja Vabariigi Valitsus toimetab sundnormeerimist õiglasemalt ning otstarbekohasemalt kui ükski minister.

5. Maakonna-omavalitsuste kaotamisel tuleb maksude jaotus vallaomavalitsuse ja riigivalitsuse vahel õiglaselt läbi viia vastavalt uutele ülesannetele. Maal asuvate kinnisvarade maks tuleks tervelt valdadele jätta ja seda mitte riigivalitsusega poolitada, kuna tulu- ja trahterimaksud võiksid tervelt riigivalitsusele minna. Väiksemad juhuslikud maksud saagu kas valdadele ehk riigile, arvestades sellega, kumbal vastavate maksude sissenõudmine otstarbekohasem on. Maksunormide määramisel tuleb vallavolikogudele anda linnavolikogude eeskujul senisest korrast suuremad vabadused.

Maomavalitsustegelaste kongressi päevakord.

1. ja 2. oktoobril 1933. a. Tallinnas, „Estonia“ sinises saalis.
1. oktoobril.

Kell 9.00—10.30 — Kogumine ja registreerimine.

- „ 10.30—11.00 — Kongressi avamine ja juhatuse ning sekretariaadi valimine. Tervitusi.
- „ 11.00—12.00 — Omavalitsuse mõtetest. — Refereerib K. P ä t s.
- „ 12.00—13.00 — Omavalitsuste tähtsus Eestis ajaloolisest seisukohast. — Ref. prof. J. U l u o t s.
- „ 13.00—14.00 — Maaomavalits. kui omavalitsuste osa riigi kodaniku seisukohalt. Ref. Riigikohtu esimees K. P a r t s.
- „ 14.00—15.30 — Lõunavaheaeg.
- „ 15.30—16.30 — Maakonna-omavalitsuste kaotamise seaduse eelnõu. — Ref. vann. adv. O. T i e f.
- „ 16.30—17.30 — Omavalitsuste osa demokraatl. riikides. — Ref. rkl. A. O i n a s.
- „ 17.30 — Läbirääkimisi.
2. oktoobril.
- Kell 9.00—10.00 — Maakonnaomavalitsuste organitest ja ülesannetest administratiiv- ja järelvalve-alal. — Ref. P. M ä n n i k.
- „ 10.00—11.00 — Maavalitsuste osa hariduse-alal. — Ref. E. R o s e n b e r g.
- „ 11.00—12.00 — Maavalitsuste osa teede ja põllumajanduse-alal. — Ref. N. V a t t e r.
- „ 12.00—13.00 — Maavalitsuste osa hoolekande ja tervishoiu-alal. — Ref. V. R e b a n e.
- „ 13.00—14.00 — Vallaomavalits. korraldus tulevikus. Ref. rkl. A. S u u r k i v i.
- „ 14.00—15.30 — Lõunavaheaeg.
- „ 15.30—16.00 — Väikse ja suure valla küsimus. — Ref. A. E i c h e n b a u m.
- „ 16.00—16.30 — Maakonna ja vallaomavalitsuste majanduslikust seisukorrast. — Ref. F. V e l l n e r.
- „ 16.30 — Läbirääkimisi ja resolutsioonide vastuvõtmine.
- „ 18.30 — Lõpusõna.

Õigusteadlik nõuande büroo

on avatud Harju maavalitsuse juures Tallinnas, Suur-Roosikrantsi 12, alates 1. septembrist s. a. igapäev kella 1/210—1/212 päeval.

Büroos antakse nõu ja seletusi ning võetakse vastu tegelikke asjaajamisi kohutes ja ametasutustes kõigis tsiviil-, kriminaal-, administratiiv- ja pärandusajus, eriti aga asjus, millega maarahval igapäev tegemist tuleb teha nagu: talude kinnistamised, talude tükeldamised, päranduse asjad, tööliste ja tööandjate vahekorrad, alimendid (elatisrahad), põllumajanduslikkude võlgade moratooriumid, ümberlaenustamised jne.

Nõuanne ja asjaajamine sünnib hariikkudest märksa odavamate takside alusel. Büroo tegelikkudeks nõuandjateks ja asjaajajateks on vannutatud advokaat E l m a r A n d e r s o n ja vannutatud advokaadi abid F e r d i n a n d V e l l n e r (noorem) ja K u s t a v K u r g.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 26. *Naturaalkohustustemaksu võtmise õigusest.*

Kas vallaomavalitsusel on õigus Kogukondl. koormat. sead. (VSK IV k. 1899 j. 1912—1914) §§ 284, 288¹ põhjal võtta naturaalkohustustemaksu riigi tagavaramaadelt.

T. *vallavalitsus.*

Vastus: Küsimus on vaieldav, kuid Vaba-

riigi Valitsuse poolt 7. sept. 1920 vastuvõetud määruse teede korrastamise kohta § 2, märkus II alusel kannavad riigi põllumajanduslikud maaosad teede korrastamise kohustused üldisel alusel ja sama määruse § 4 tähenduse põhjal on vallavolikogul õigus vähemaid maksuobjekte vabastada naturaalkohustustest ja neile rahalisi kohustusi peale panna.

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

T. Zimmermanni trükitoda Tallinnas, Lühike iale 4.